

КУХАРЄВ О. Є.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
та процесу
(Харківський національний університет
внутрішніх справ)

УДК 347.66(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.11>

СПОСОБИ, ПОРЯДОК ТА ФОРМА ПЕРЕРОЗПОДІЛУ СПАДЩИНИ ЯК МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СПАДКОЄМЦІВ

Стаття присвячена з'ясуванню способів, порядку та форми перерозподілу спадщини, а також їх співвідношенню за цивільним законодавством України з урахуванням положень правової доктрини та матеріалів судової практики. Наголошується, що перерозподіл спадщини – це повторний розподіл спадщини між спадкоємцями у тому випадку, коли після первісного її розподілу в натурі спадщина була прийнята іншими спадкоємцями. Первісний розподіл спадщини пов'язаний з її оформленням, що завершується отриманням спадкоємцями свідоцтв про право на спадщину. Законом сформульовано імперативний перелік способів перерозподілу спадщини: передання частини спадкового майна у натурі; сплата грошової компенсації. Застосування певного способу перерозподілу спадщини залежить від наявності чи відсутності у спадкоємців спадкового майна в натурі. У роботі заперечується віднесення до способів перерозподілу спадщини направленої відмови від прийняття спадщини, визнання договору недійсним, а також визнання права власності на спадкове майно.

Обґрунтовано висновок, що у разі здійснення перерозподілу спадщини на підставі заяв спадкоємців відносини, що виникають при цьому, за своєю природою не є договірними.

Перерозподіл спадщини судом здійснюється шляхом застосування спеціального способу захисту прав спадкоємців – внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. При цьому слід виокремлювати за підставами та правовими наслідками такі самостійні способи захисту прав спадкоємців, як внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та визнання такого свідоцтва недійсним. За своєю сутністю визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним не може розглядатися як перерозподіл спадщини.

Формою перерозподілу спадщини є видача нових свідоцтв про право на спадщину, що вчиняється нотаріусом на підставі поданих спадкоємцями заяв або рішення суду, що набрало законної сили.

Ключові слова: *спадкування, спадкові правовідносини, спадкоємець, спадщина, розподіл спадщини, перерозподіл спадщини, свідоцтво про право на спадщину.*

Kukhariev O. Ye. Methods, Procedure and Form of Inheritance Redistribution as the Mechanism for Ensuring the Rights of Lawful Heirs

The article is focused on clarifying the methods, procedure and form of inheritance redistribution, as well as their correlation under the civil legislation of Ukraine taking into account the provisions of legal doctrine and caselaw materials. It has been emphasized that inheritance redistribution is duplicative distribution of inheritance

among the lawful heirs in case if inheritance was accepted by other heirs after its initial distribution in kind. The initial inheritance distribution is related to its registration, which ends with receiving certificates of heirship by the lawful heirs. The law has formulated imperative list of methods of inheritance redistribution: transfer of a part of inherited property in kind; payment of monetary compensation. The application of a certain method of inheritance redistribution depends on the presence or absence of inherited property in kind among lawful heirs. The author of the article rejects the attribution of intended refusal to accept the inheritance, the invalidity of the contract, as well as the recognition of the right of ownership of inherited property to the methods of inheritance redistribution.

The conclusion has been substantiated that arising relations at the same time of inheritance redistribution based on the applications of the lawful heirs are not contractual in nature.

Inheritance redistribution by the court is carried out by using a special method of protecting the rights of lawful heirs – by making changes into the certificate of heirship. At the same time, such independent methods of protecting the rights of lawful heirs as making changes into the certificate of heirship and declaring such a certificate invalid, should be singled out on the basis of the grounds and legal consequences. Declaring the certificate of heirship invalid cannot be considered as inheritance redistribution by its nature.

The form of inheritance redistribution is the issuance of new certificate of heirship, which is carried out by a notary on the basis of applications submitted by the lawful heirs or a court decision that has entered into force.

Key words: *succession, hereditary legal relations, lawful heir, inheritance, inheritance distribution, inheritance redistribution, certificate of heirship.*

Вступ. Актуальність дослідження механізму перерозподілу спадщини зумовлюється низкою чинників.

По-перше, у правовій доктрині відчувається дефіцит досліджень, предметом яких виступає перерозподіл спадщини. Через це невирішеними залишаються питання, пов'язані з природою відносин, що виникають внаслідок застосування перерозподілу спадщини за згодою спадкоємців, з'ясуванням форми здійснення цього механізму, співвідношення способу та форми перерозподілу тощо.

По-друге, в сучасних умовах широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України та дії воєнного стану в Україні поширеними є випадки пропущення строку для прийняття спадщини спадкоємцями. Вони часто звертаються із заявами про прийняття спадщини вже після її оформлення іншими спадкоємцями. При цьому в нотаріальній та судовій практиці існують складнощі, пов'язані із забезпеченням та захистом прав спадкоємців, які не брали участі у первісному розподілі спадщини. Зокрема, спадкоємці пред'являють до суду позов про визнання права власності, обираючи тим самим неправильний спосіб захисту. Крім того, суди часто задовольняють позови спадкоємців, пов'язані із перерозподілом спадщини, за наявності згоди між ними з цього питання. Так саме нотаріуси відмовляють спадкоємцям у внесенні змін до свідоцтв про право на спадщину, незважаючи на ту обставину, що між ними не існує спору.

По-третє, слід вказати на неналежне нормативне регулювання механізму перерозподілу спадщини, яке зводиться лише до застереження про можливість його проведення. Такий стан законодавчого закріплення окресленої конструкції породжує суттєві складнощі у судовій та нотаріальній практиці її застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика перерозподілу спадщини у працях українських правників має побіжний або периферійний характер, оскільки розглядалася на рівні частин підручників, посібників (С. Я. Фурса, Ю. О. Заїка, Є. О. Рябоконт, Є. І. Фурса, Х. З. Піцик, В. В. Баранкова, Ю. Є. Зінкевич, О. Чуєва). Показовою є відсутність спеціаль-

них монографічних праць, присвячених перерозподілу спадщини. Предметом дослідження учених виступають переважно питання, пов'язані зі здійсненням спадкоємцями права на прийняття спадщини, поділом спадщини між спадкоємцями, оформленням прав на неї. Слід вказати на спеціальну статтю О. П. Печеного «До питання про сутність перерозподілу спадщини», опубліковану у 2013 р., в якій розглядалися умови та підстави перерозподілу спадщини, запропоновано розуміння сутності перерозподілу спадщини, а також висвітлені способи перерозподілу спадщини, закріплені чинним законодавством України [1, с. 149–154].

Водночас невирішеними повною мірою залишається ціла низка теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із застосуванням механізму перерозподілу спадщини, що вимагає ретельного наукового аналізу відповідних правовідносин.

Постановка завдання. Метою даної статті є з'ясування способів, порядку та форми перерозподілу спадщини, а також їх співвідношення за цивільним законодавством України з урахуванням положень правової доктрини та матеріалів судової практики.

Результати дослідження. Згідно зі ст. 1280 Цивільного кодексу України (далі за текстом – ЦК) якщо після спливу строку для прийняття спадщини і після розподілу її між спадкоємцями спадщину прийняли інші спадкоємці, вона підлягає перерозподілу між ними. Такі спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини майна, яке збереглося, або сплати грошової компенсації.

Перерозподіл спадщини – це повторний розподіл спадщини між спадкоємцями в тому випадку, коли після первісного її розподілу в натурі спадщина була прийнята іншими спадкоємцями. Хоча серед науковців зустрічається й більш розширене розуміння категорії «перерозподіл спадщини». Наприклад, С. Я. Фурса та Є. І. Фурса кваліфікують правило про обов'язкову частку у спадщині як перерозподіл спадщини державою [2, с. 224].

Законодавець у ст. 1280 ЦК вживає щодо спадщини поняття «розподіл» і «перерозподіл». Ці категорії, незважаючи на зовнішню схожість, не є тотожними. Так, розподіл спадщини завжди передуює її перерозподілу. Крім того, у перерозподілі спадщини бере участь більша кількість спадкоємців, ніж при розподілі. А це зумовлює і відповідну зміну розміру спадкових часток кожного з них. Внаслідок перерозподілу втрачає силу раніше здійснений розподіл спадщини спадкоємцями. Нарешті, перерозподіл спадщини, на відміну від її розподілу, відбувається не в усіх спадкових правовідносинах, а є, скоріше, винятком із загального правила. Невипадково розподіл спадщини розглядається окремими дослідниками як одне з основних правомочностей спадкоємця, що виникає у нього у зв'язку з відкриттям спадщини [3, с. 24]. Навпаки, перерозподіл застосовується лише в тих незначних випадках, коли певні спадкоємці з'являються вже після проведення первісного поділу.

Слід врахувати, що норма стосовно перерозподілу спадщини є новелою чинного ЦК та не була передбачена цивільними кодексами 1922 р. та 1963 р. Хоча учені радянської доби побічно торкалися питання правових наслідків прийняття спадщини спадкоємцем вже після отримання свідоцтв про право на спадщину іншими спадкоємцями. Так, Б. С. Антімонов та К. О. Граве з цього приводу писали, що у разі поновлення в судовому порядку строку для прийняття спадщини, такі спадкоємці можуть вимагати свою частку від інших спадкоємців, які вже оформили право на спадщину [4, с. 232].

В юридичній літературі особлива увага акцентується на тому, що перерозподіл стосується спадщини, яка вже розділена між спадкоємцями в натурі [5, с. 845], інакше кажучи, спадкові відносини припинилися. За твердженням О. П. Печеного, специфіка такої конструкції, як перерозподіл спадщини полягає в тому, що вона створює ефект «повернення» до спадкових правовідносин, які на момент перерозподілу припинені [1, с. 149, 150].

Первісний розподіл спадщини пов'язаний з її оформленням, що завершується отриманням спадкоємцями свідоцтв про право на спадщину. Хоча в правовій доктрині висловлюється позиція, що вимога про перерозподіл спадщини може висуватися й у випадку, якщо спадкоємці ще не отримали свідоцтв про право на спадщину, проте уклали договір про поділ спадкового майна. У цьому разі спадкоємці можуть внести зміни до договору про поділ майна і за домовленістю між собою здійснити такий перерозподіл [6, с. 439]. Наведена

позиція заснована на можливості укладання договору про поділ спадщини після отримання свідоцтв про право на спадщину.

Причому як у правовій доктрині, так і в нотаріальній практиці залишається невирішеним питання про те, коли саме укладається договір про поділ спадщини між спадкоємцями – до чи після отримання ними свідоцтв про право на спадщину. Ця проблема пов'язана з неналежним нормативним регулюванням відповідного договору. За твердженням О. Ю. Савицької, у нотаріальній практиці поширеним є підхід, за яким спочатку нотаріусом видаються свідоцтва про право на спадщину всім спадкоємцям, а тільки після цього посвідчується договір про поділ спадкового майна. Проте, на думку авторки, правильнішим буде посвідчувати такий договір до видачі свідоцтв про право на спадщину [7, с. 39]. Аналогічна позиція висловлюється й іншими нотаріусами [8, с. 80, 81], а також міститься у роз'ясненні Міністерства юстиції України [9].

Утім, згідно з підп. 1.2 п. 1 гл. 2 розд. II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України право власності на житловий будинок, квартиру, дачу, садовий будинок, гараж, інші будівлі і споруди, земельну ділянку, що відчужуються, може бути підтверджено, серед іншого, договором про поділ спадкового майна. Тобто цей договір визнається правовстановлюючим документом. А тому договір про поділ спадщини укладається після видачі нотаріусом свідоцтва про право на спадщину.

Вважаю, що свідоцтво про право на спадщину слід видавати на підставі укладеного між спадкоємцями договору про поділ спадкового майна. Аргументом на користь такого підходу є те, що після отримання зазначеного свідоцтва та державної реєстрації майно втрачає правовий статус спадкового та стає приватною власністю кожного зі спадкоємців, а, отже, не може виступати предметом договору про поділ спадщини. Розпорядження цим майном може відбуватися на підставі загальних цивільно-правових договорів – купівлі-продажу, дарування тощо. У цьому аспекті можна підтримати Ю. Є. Зінкевич, яка справедливо розглядає видачу свідоцтва про право на спадщину як стадію виконання договору про поділ спадщини [10, с. 62, 63].

Положення ст. 1280 ЦК слід тлумачити розширено з метою належного забезпечення та захисту прав спадкоємців. Зокрема, найбільш поширеними випадками перерозподілу спадщини є її прийняття спадкоємцем після спливу встановленого строку, на що і змодельована конструкція відповідної норми. Проте непоодинокими на практиці є ситуації, коли в первісному розподілі не брали участі малолітні, неповнолітні, недієздатні або обмежені в цивільній дієздатності спадкоємці, які вважаються такими, що прийняли спадщину без спеціального волевиявлення про це в силу ч. 4 ст. 1268 ЦК (презумпція прийняття спадщини). При цьому свідоцтва про право на спадщину отримали інші спадкоємці.

Видається правильним, що в окресленому вище випадку спадкоємці, незважаючи на факт прийняття ними спадщини, можуть задіяти механізм перерозподілу спадщини. Це зумовлено тим, що застосування іншого способу захисту прав спадкоємця буде неефективним та не потягне правових наслідків, що відповідають правомірним очікуванням особи. Саме завдяки повторному розподілу спадщини спадкоємець зможе здійснити своє право на спадкування в повному обсязі. У протилежному випадку реалізація цього права буде зупинена на етапі прийняття спадщини та матиме незавершений характер.

Перерозподіл спадщини здійснюється у певний *спосіб*, під яким розуміються передбачені законом дії, спрямовані на повторний розподіл спадщини між спадкоємцями. У ч. 1 ст. 1280 ЦК визначені два способи перерозподілу спадщини:

- 1) передання частини спадкового майна у натурі;
- 2) сплата грошової компенсації.

Ці способи сформульовані законодавцем так, щоб застосовувати їх не на вибір спадкоємця, а шляхом виключення одного способу іншим. Причому застосування певного способу перерозподілу спадщини залежить від наявності чи відсутності у спадкоємців спадкового майна в натурі. Так, за наявності спадщини в натурі спадкоємець, який не брав участі в первісному розподілі, може вимагати передання йому частини спадкового майна. Якщо ж

спадкове майно було відчужене спадкоємцем-учасником первісного розподілу, то перерозподіл здійснюватиметься шляхом сплати грошової компенсації.

Важливо врахувати, що способи перерозподілу спадщини викладені в ч. 1 ст. 1280 ЦК імперативно, що виключає правову можливість застосовувати перерозподіл в інший спосіб. Через це спірною видається висловлена Х. З. Піцих позиція кваліфікувати направлену відмову від прийняття спадщини як спосіб перерозподілу спадщини за волею одного спадкоємця [11, с. 129]. Спадкоємець, який відмовляється від прийняття спадщини, взагалі не бере участі у розподілі спадщини, а тому в цьому випадку відбувається відмова від суб'єктивного цивільного права. Тим більше, що відмова від прийняття спадщини можлива лише протягом строку, встановленого для її прийняття, у той час як перерозподіл спадщини проводиться вже після спливу такого строку.

Так само не є способом перерозподілу спадщини визнання правочину недійсним. Це зумовлено відсутністю підстав для оспорювання договорів, за якими спадкоємці розпорядилися отриманим внаслідок первісного розподілу спадковим майном (купівля-продаж, дарування тощо). Зворотне потягнуло б істотне порушення прав та інтересів не лише спадкоємців, які своєчасно здійснили своє право на прийняття спадщини, а й добросовісних набувачів відповідного майна. Крім того, визнання недійсними зазначених вище договорів є чинником істотної дестабілізації майнового обороту.

Не може бути здійснений перерозподіл спадщини і шляхом визнання права власності за спадкоємцем, який не брав участі у первісному розподілі спадщини. Визнання права власності на спадкове майно в судовому порядку є винятковим способом захисту, що має застосовуватися, якщо існують перешкоди для оформлення спадкових прав у нотаріальному порядку [12, с. 58], а в інший спосіб одержати свідоцтво про право на спадщину спадкоємець не має можливості. Наявність установленого у ст. 1280 ЦК спеціального порядку перерозподілу спадщини унеможливує визнання права власності на неї. Додатково підкреслюю, що визнання права власності на частку спадкового майна за певним спадкоємцем без зміни свідоцтва про право на спадщину інших спадкоємців формально призведе до арифметичного збільшення спадкової маси при фактичній її незмінності.

Спосіб перерозподілу спадщини втілюється в певний *порядок* його проведення, що залежить від наявності чи відсутності згоди між спадкоємцями з цього питання.

1. За наявності згоди між спадкоємцями щодо здійснення перерозподілу спадщини, нотаріусом або в сільських населених пунктах – уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини вносяться зміни до свідоцтва про право на спадщину. Перерозподіл спадщини в цьому випадку проводиться на підставі заяв спадкоємців, хоча відносини, що виникають при цьому, мають недовірливий характер. Так, відповідно до ст. 626 ЦК договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Отже, договору як юридичному факту (двосторонньому чи багатосторонньому правочину) властиві дві ознаки. По-перше, в договорі виявляється воля не однієї особи (сторони), а двох чи кількох, причому волевиявлення учасників за своїм змістом повинно збігатися і відповідати одне одному. По-друге, договір – це така спільна дія осіб, яка спрямована на досягнення певних цивільно-правових наслідків – установа, зміну чи припинення цивільних прав і обов'язків. Таке розуміння ознак договору є усталеним у правовій доктрині [13, с. 46, 47], [14, с. 8, 9], [15, с. 348].

Отже, для укладення договору необхідна згода всіх спадкоємців, а не лише тих, хто прийняв спадщину. Спадкоємець, який не брав участі у первісному розподілі спадщини, звертається до нотаріуса з заявою про прийняття спадщини, а тому його волевиявлення за своїм змістом не збігається із волевиявленням інших спадкоємців, які вже оформили свої права на спадщину і звертаються із заявами про те, що не заперечують проти внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. При цьому правові наслідки у вигляді перерозподілу спадщини породжуються не домовленістю спадкоємців, а вчиненням нотаріусом дії з видачі нових свідоцтва про право на спадщину.

2. За відсутності згоди між спадкоємцями перерозподіл спадщини проводиться судом у порядку ч. 2 ст. 1300 ЦК.

Судовий перерозподіл спадщини здійснюється шляхом застосування такого способу захисту прав спадкоємців, як внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Спеціальний характер цього способу захисту пов'язаний з можливістю його існування виключно у сфері спадкового права. Невипадково у ст. 16 ЦК, що окреслює загальні способи захисту цивільних прав та інтересів судом, внесення змін до свідоцтва про право на спадщину не визначений. У цьому аспекті Верховний Суд неодноразово наголошував на тому, що передбачений ст. 1300 ЦК порядок внесення змін до свідоцтва про право на спадщину є самостійним способом захисту прав спадкоємців [16], [17].

Важливо відзначити, що у ст. 1301 ЦК виокремлено інший спеціальний спосіб захисту прав спадкоємців – визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним. Так, свідоцтво про право на спадщину визнається недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що особа, якій воно видане, не мала права на спадкування, а також в інших випадках, установлених законом.

За таких обставин виникає питання стосовно співвідношення таких способів захисту, як внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та визнання такого свідоцтва недійсним. Особливість визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину зумовлена сутністю свідоцтва про право на спадщину, що за своєю правовою природою не є правочинним. Як наголошується у науковій літературі, свідоцтво про право на спадщину є процесуальним документом, вираженим у нотаріальному правозастосовчому акті, що підтверджує перехід зазначених у ньому прав та обов'язків спадкодавця до спадкоємців [18, с. 559].

Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та визнання такого свідоцтва недійсним є самостійними способами захисту прав спадкоємців, структурно викладені в окремих статтях гл. 89 ЦК.

Свідоцтво про право на спадщину визнається недійсним в тому випадку, коли спадкоємець, якому таке свідоцтво видане, не має права на спадкування. Йдеться про випадки, коли відпала підстава закликання до спадкування особи, яка оформила право на спадщину. Верховний Суд з цього приводу звертає увагу на те, що у ст. 1301 ЦК, як підставу визнання свідоцтва недійсним, прямо вказано лише відсутність права спадкування в особі, на ім'я якої було видане свідоцтво. Це відбувається, зокрема, у разі, якщо ця особа була усунена від спадкування; відсутні юридичні факти, що давали б їй підстави набути право на спадкування – утримання, спорідненість, заповіт; у випадку, коли спадкодавець, оголошений у судовому порядку померлим, виявився насправді живим і судові рішення про оголошення його померлим скасоване. Іншими підставами визнання свідоцтва недійсним можуть бути: визнання заповіту недійсним, визнання відмови від спадщини недійсною, визнання шлюбу недійсним, порушення у зв'язку з видачею свідоцтва про право на спадщину прав інших осіб, включення до свідоцтва майна, яке не належало спадкодавцю на момент відкриття спадщини тощо [19], [20], [21].

Скажімо, сестра спадкодавця отримала свідоцтво про право на спадщину за законом на все спадкове майно. Після цього до нотаріальної контори звертається дочка спадкодавця, яка на час відкриття спадщини була малолітньою, а тому прийняла спадщину відповідно до ч. 4 ст. 1268 ЦК. У такому випадку, зважаючи на правило черговості спадкування за законом, сестра спадкодавця як спадкоємець за законом другої черги відстороняється від спадкування дитиною спадкодавця (перша черга спадкоємців за законом). Отже, сестра спадкодавця взагалі не має права на спадкування, а тому видане їй свідоцтво суд визнає недійсним.

Звертаючись до суду з вимогою про внесення змін до свідоцтва про право на спадщину, слід зважати на те, що відповідач у спірних правовідносинах не позбавляється права на спадкування, проте його частка змінюється. Якщо у наведеному вище прикладі свідоцтво про право на спадщину отримала не сестра спадкодавця, а його син, то правильним способом захисту прав позивача є саме внесення змін до свідоцтва про право на спадщину, а не

про визнання його недійсним. Син спадкодавця все одно буде спадкувати як спадкоємець за законом першої черги, хоча його спадкова частка зменшиться.

Через це визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину не пов'язане з перерозподілом спадщини. Як зазначалося вище, у перерозподілі беруть участь усі спадкоємці. Особа ж, позбавлена права на спадкування, не отримує частки у спадщині, оскільки відпадає правова підстава закликання її до спадкування.

Від способу перерозподілу спадщини слід виокремлювати його *форму*. Якщо спосіб визначає дії, за допомогою яких здійснюється повторний розподіл спадщини між спадкоємцями, то форма фіксує результат таких дій. На мою думку, формою перерозподілу спадщини є видача нових свідоцтв про право на спадщину, що вчиняється нотаріусом незалежно від порядку застосування цього механізму. Тобто нотаріус видає нові свідоцтва про право на спадщину як на підставі заяв спадкоємців, так і на підставі рішення суду, що набрало законної сили. Отже, вирішальна роль у цьому процесі відведена нотаріусу, який повинен вилучити у спадкоємців раніше видані свідоцтва та замість них видати нові, з актуальною інформацією. Слід врахувати, що судові рішення не можна розглядати як форму перерозподілу, оскільки, в силу прямого застереження ст. 1300 ЦК, внесення змін до свідоцтва про право на спадщину здійснюється саме нотаріусом шляхом видачі нових свідоцтв про право на спадщину. Отримання ж спадкоємцями судового рішення без звернення до нотаріуса не призведе до необхідного правового результату, а відповідні правовідносини матимуть незавершений характер.

Висновки. Перерозподіл спадщини – це повторний розподіл спадщини між спадкоємцями в тому випадку, коли після первісного її розподілу в натурі спадщина була прийнята іншими спадкоємцями. Законом сформульовано імперативний перелік способів перерозподілу спадщини: передання частини спадкового майна в натурі; сплата грошової компенсації. Застосування певного способу перерозподілу спадщини залежить від наявності чи відсутності у спадкоємців спадкового майна в натурі. Відсутні підстави для віднесення до способів перерозподілу спадщини направленої відмови від прийняття спадщини, визнання договору недійсним, а також визнання права власності на спадкове майно.

У разі здійснення перерозподілу спадщини на підставі заяв спадкоємців відносини, що виникають при цьому, за своєю природою не є договірними.

Перерозподіл спадщини судом здійснюється шляхом застосування спеціального способу захисту прав спадкоємців – внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. При цьому слід виокремлювати за підставами та правовими наслідками такі самостійні способи захисту прав спадкоємців, як внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та визнання такого свідоцтва недійсним. За своєю сутністю визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним не може розглядатися як перерозподіл спадщини.

Формою перерозподілу спадщини є видача нових свідоцтв про право на спадщину, що вчиняється нотаріусом на підставі поданих спадкоємцями заяв або рішення суду, що набрало законної сили.

Список використаних джерел:

1. Печений О. П. До питання про сутність перерозподілу спадщини. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 149–154.
2. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. М. Клименко та ін.; за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007. 1216 с.
3. Никитюк П. С. Наследственное право и наследственный процесс (проблемы теории и практики). Кишинев : Штиинца, 1973. 261 с.
4. Антимонов Б. С., Граве К. А. Советское наследственное право. Москва : Госюриздат, 1955. 264 с.
5. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: в 4 т. / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Рогань. Т. 3. Київ : А.С.К.; Севастополь: Ін-т юрид. досліджень, 2005. 928 с.

6. Михайлів М. О. Правове регулювання відносин спадкування в міжнародному приватному праві : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 520 с.
7. Савицька О. Ю. Поділ спадкового майна. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 38–41.
8. Чуєва О. Договори у спадковому праві. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2017. № 2. С. 77–87.
9. Посвідчення договорів про поділ спадкового майна між спадкоємцями : роз'яснення Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/posvidchennya-dogovoriv-pro-podil-spadkovogo-mayna-mij-spadkoemtsiami>
10. Зінкевич Ю. Є. Особливості нотаріального оформлення прав спадкоємців у розподілі спадщини. *Держава та регіони. Серія Право*. 2021. № 1. С. 60–66.
11. Піцик Х. З. Правовий статус спадкоємців при спадкуванні за законом. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2018. № 5. С. 124–132.
12. Кухарев О. Є. Окремі аспекти вирішення спорів щодо визнання права власності на спадкове майно. *Вісник Верховного Суду України*. 2017. № 11–12. С. 57–65.
13. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін.; за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 896 с.
14. Вавженчук С. Деякі ознаки договору як юридичного факту та договору-правовідношення. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 6–11.
15. Біленко М. С. Загальні положення про договір у цивільному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 347–349.
16. Постанова Верховного Суду від 06 вересня 2021 р., судова справа № 274/1166/19, провадження № 61-7607св21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99482477>;
17. Постанова Верховного Суду від 13 листопада 2019 р., судова справа № 758/5329/15, провадження № 61-18376св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85678435>
18. Харьковская цивилистическая школа: грани наследственного права : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеный, В. И. Крат и др.; под. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2016. 608 с.
19. Постанова Верховного Суду від 21 квітня 2021 р., судова справа № 743/1297/19, провадження № 61-6738св20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97005344>
20. Постанова Верховного Суду від 11 грудня 2019 р., судова справа № 414/811/17, провадження № 61-15499св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86309993>
21. Постанова Верховного Суду від 14 листопада 2018 р., судова справа № 2-1316/2227/11, провадження № 61-12290св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78426211>

